

РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ЗАХИСТ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

Особливості судового захисту корпоративних прав формувалися й продовжують свій розвиток протягом чималого історичного часу. Законодавство кін. ХІХ - поч. ХХ ст.ст. містило чимало прогресивних ідей (право на непрямий позов, особливі способи захисту прав акціонерів), які варто з певними застереженнями використати при реформуванні господарсько-процесуального законодавства України. Разом з тим не всі положення Статутів судочинства в повній мірі можна застосувати в сучасних умовах (наприклад, правило щодо підвідомчості третейським судам спорів між акціонерами або між акціонерним товариством та його правлінням).

Специфіка господарського судочинства у справах про захист корпоративних прав визначається особливостями: елементів позову (предмет позову, підстава, зміст позову); передумов реалізації права на позов учасників корпоративних правовідносин; суб'єктного складу та процесуального статусу осіб, які беруть участь у таких справах; предмету та видів доказів; особливостей забезпечення позову.

Позови в корпоративних спорах в залежності від інтересу, що захищається позовом, можна класифікувати на: 1) особисті позови товариства або учасників (акціонерів) товариства; 2) групові позови (позови про захист інтересів невизначеного кола учасників (акціонерів) товариства); 3) похідні (непрямі) позови учасників (акціонерів) товариства, спрямовані на захист інтересів товариства. В корпоративних спорах для позовів в інтересах декількох акціонерів (учасників) товариства етимологічно найбільш правильною назвою є саме груповий позов.

Передумовами права на пред'явлення позову у корпоративних спорах, є наступні: 1) процесуальна правоздатність акціонера (учасника, засновника) товариства; 2) підвідомчість спору господарському суду; 3) відсутність тотожної справи у провадженні суду або постановленого рішення суду з тотожного позову.

Суб'єктний склад корпоративного спору поділяється на сторін корпоративного спору та інших учасників корпоративного спору. Критерієм поділу учасників корпоративного спору на вище зазначені групи є ступінь матеріальної заінтересованості у вирішенні корпоративного спору та відношення до спірних корпоративних правовідносин.

Предмет доказування у справах, що стосуються захисту

корпоративних прав, становлять сукупність фактів (статус учасника (акціонера) товариства, наявність матеріально-правової вимоги тощо), що обумовлюють вимоги та заперечення учасників корпоративного спору, а також ті обставини, без з'ясування яких неможливий всебічний об'єктивний розгляд і вирішення справи та виконання судом інших завдань необхідних для належного судового захисту корпоративних прав.

В процесі доказування та обґрунтування підстави позову не завжди є можливим обмежитись тими видами доказів, які передбачені в чинному ГПК України. Потребує нагальної необхідності закріплення показань свідків як виду доказів. Забезпечення позову в корпоративних спорах відіграє вагомую роль для ефективного захисту корпоративних прав учасників (акціонерів) товариств. Тому, вважаємо, що законодавцю необхідно приділити особливу увагу більш чіткому та ефективному регулюванню проблематики забезпечення позову шляхом законодавчого закріплення умов забезпечення позову.

При оцінці дій учасника корпоративного спору як зловживання процесуальними правами рішення суду повинно бути обґрунтованим. Видається недопустимим його мотивування «схильністю» особи зловживати корпоративними та процесуальними правами. В залежності від виду процесуальних прав, якими недобросовісно користуються учасники корпоративних правовідносин, варто виділити: а) зловживання правом на позов; б) зловживання правом на апеляційне оскарження; в) зловживання правом на вжиття запобіжних заходів; г) зловживання правом на забезпечення позову; д) зловживання правом на витребування доказів і т.д.

В Законі України «Про акціонерні товариства» здійснені спроби захистити акціонерів та безпосередньо акціонерне товариство від протиправних дій з боку недобросовісних акціонерів, членів органів управління та третіх осіб. Але Закон прямо не розкрив механізми такого захисту. Існує нагальна необхідність якнайшвидшого прийняття Закону України «Про товариства з обмеженою відповідальністю», оскільки Закон України «Про господарські товариства» не здатний гарантувати ефективного захисту прав учасників ТОВ.

Література

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-V // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384.
2. Господарський кодекс України від 06.01.2018 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 11. – Ст. 462.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 07.01.2018 № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 6. – Ст. 56.